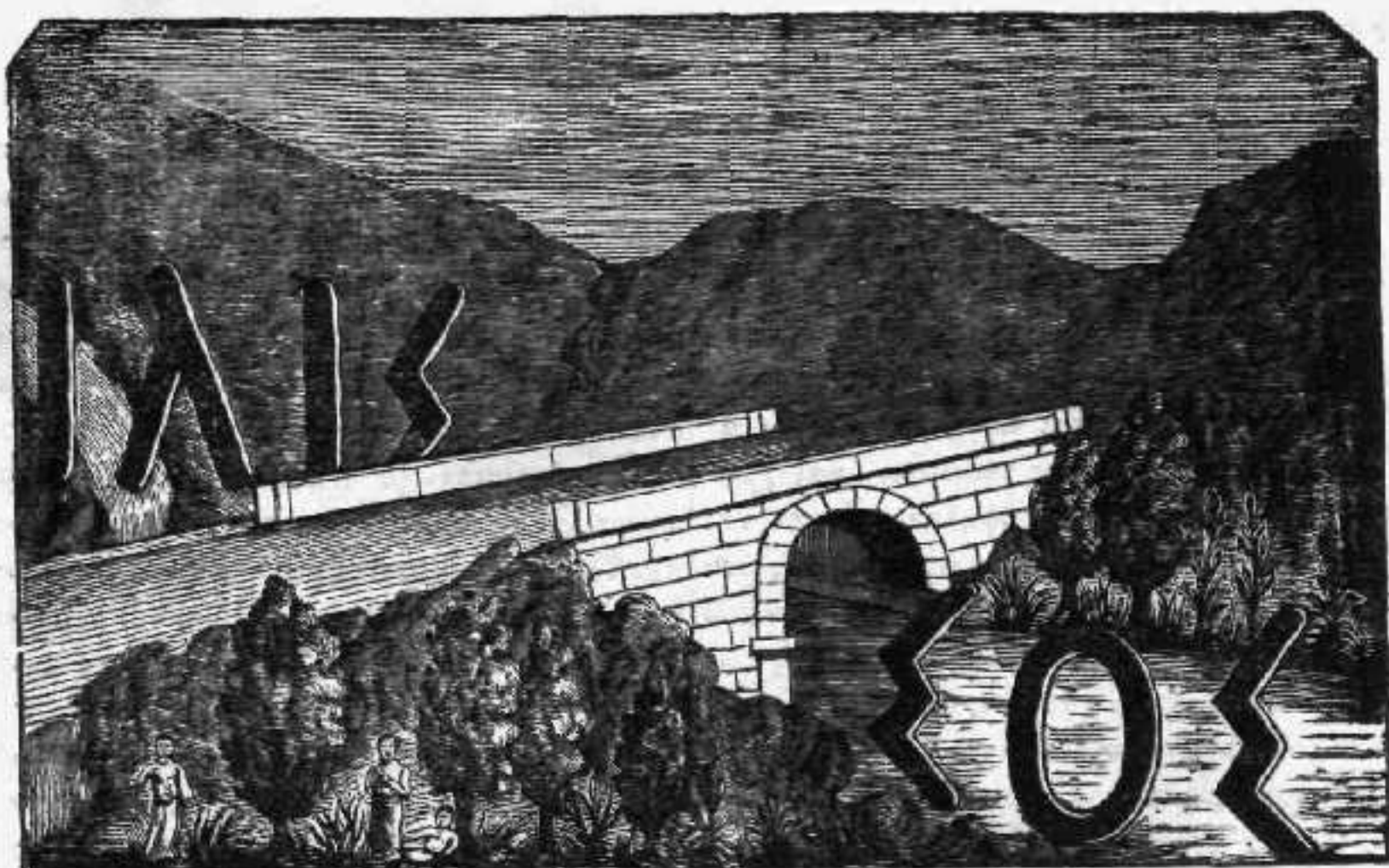

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.

Ἐκδιδόμενον ἅπαξ τοῦ μηνός.

Ἐν ΑΘΗΝΑΙΣ 20 Μαΐου 1869.

ΕΤΟΣ Β'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Α'.

ΡΑΦΑΗΛ Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ.

(Ἀναγνώσθη ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ
α Παρρασός).

Ἀνοίγων τις τὰς δέλτους τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, ἀπαντᾷ ἐν αὐταῖς ὀνόματά τινα μεγάλοις γράμμασι κεχαραγμένα, πάντοτε δὲ συνειθίζει νὰ προφέρῃ αὐτὰ μετὰ σεβασμοῦ, ὡς ἐὰν εἶχον ζῶν τὰ ὀνόματα ταῦτα λέγονται μεγάλοι ἄνδρες, λέγονται μεγαλοφυΐαι. Ἡ πολιτικὴ ἱστορία εἶναι ἡ περιέχουσα τὰ πλείονα τούτων. Περικλῆς, Ἀλέξανδρος, Καῖσαρ, Κάρολος, Λουδοβίκος, Ναπολέων εἰσὶν ὀνόματα πρὸ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ κλίνη τις τὸ γόνυ· ἡ ἱστορία τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν δὲν στερεῖται πολλῶν τοιούτων· ὡσαύτως καὶ ἡ ἐκ-

κλησιαστικὴ. Ἀλλ' ἡ ἱστορία τῆς καλλιτεχνίας καὶ ἰδίᾳ τῆς ζωγραφικῆς σπανίζει δυστυχῶς ὀνομάτων μεγάλων. Ἡ ἀξία ὁμῶς τῶν ὀλίγων ὀνομάτων, ἅτινα κοσμοῦσι τὰς στήλας τῆς ἱστορίας τῆς ζωγραφικῆς, ἀναπληροῖ τὸ ἐκ τῆς ἐλλείψεως πολλῶν τοιούτων κενόν. Ἄλλως τε τὰ ὀνόματα ταῦτα εἰς δύο μόνον σημεία εἰσὶ συσσωρευμένα· τὸ ἐν τῶν σημείων τούτων εἶναι ἡ ἐποχὴ τοῦ Περικλέους καθ' ἣν ἤκμασαν ὁ Ζεῦξις, ὁ Παρράσιος, ὁ Πολύγνωτος καὶ ὁ Ἀπελλῆς· τὸ δ' ἄλλο εἶναι ἡ ἐποχὴ τοῦ Πάπα Λέοντος τοῦ Χ, ἥτις παρήγαγε τὸν Μασσάκιον τὸν Βίγκιον τὸν Μιχαήλ-Ἀγγελον τὸν Ῥαφαήλ. Μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων ἱστορικῶν σημείων ὑπάρχει κενὸν μέγα, κενὸν 15 καὶ πλέον ἑκατονταετηρίδων. Ἀλλὰ τὰ ὀνόματα ἅτινα κατέχουσι τὰ δύο ταῦτα ἅκρα εἶναι τόσον μεγάλα εἶναι τόσον περιλαμπῆ, ὥστε παρατηρῶν τις αὐτὰ ἐκπλήττεται ἐκ τοῦ

ύψους, θαμβοῦται ἐκ τῆς λάμψεως καὶ λησμονεῖ τὸ μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχον κενόν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ζεῦξιδος τοῦ Παρράσιου καὶ τοῦ Απελλοῦς τῶν διασήμων ἐκείνων καλλιτεχνῶν οἵτινες τὰς ἐμπνεύσεις τῆς ἰδίας μόνον μεγαλοφυΐας ἀκολουθοῦντες ἐδημιούργησαν τὴν ἔτι ἄγνωστον, ἥ εἰς ἀθλίας τινὰς συναρμογὰς γραμμῶν καὶ χρωμάτων περιοριζομένην ὑψηλὴν τέχνην τῆς ζωγραφικῆς ἔφερον εἰς τὴν ὑψίστην τῆς τελειότητος βαθμίδα, τὸν τύπον τοῦ ἰδανικοῦ καλοῦ, καὶ συνετέλεσαν καὶ οὗτοι διὰ τῶν ἀριστοτεχνημάτων αὐτῶν, εἰς τὴν ἀθανασίαν τοῦ ἐλληνικοῦ ὀνόματος, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας οὐδεὶς μετ' ἐπιτυχίας ἠδυνήθη νὰ μεταχειρισθῇ τὸν χρωστῆρα, οὐδ' ἐμυήθη τὸ παράπαν τὰ τῆς τέχνης, τοῦ μυστηρίου αὐτῆς μὴ ἐπιζήσαντος τῶν δημιουργῶν της. Βραχὺ λίαν ὑπῆρξε τὸ στάδιον τῆς ωραίας ταύτης τέχνης ἐν Ἑλλάδι, διότι ἐν διαστήματι μιᾶς ἑκατονταετηρίδος ἐπλάσθη σχεδὸν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ἐτελειοποιήθη ἤκμασε καὶ ἐσβέσθη μετὰ τοῦ τελευταίου καὶ μεγαλοφυεστεροῦ αὐτῆς τέκνου τοῦ Ἀπελλοῦς, οὐδὲ κἀν ἐγκαταλείψασα ἔργα μετ' αὐτῆς συναπολεσθέντα ἀλλὰ μόνον ὀνόματα. Καὶ καθὼς μέγας καὶ φωτεινὸς κομήτης διερχόμενος πλησίον τῆς γῆς καὶ διανύων τὸ παρ' αὐτῇ στάδιόν του χάνεται εἰς τὰς ἀχανεῖς τοῦ ἀπείρου ἐκτάσεις διὰ νὰ ἐπανέλθῃ μετὰ παρέλευσιν μακροῦ χρόνου λαμπρότερος, οὕτω καὶ ἡ ζωγραφικὴ διανύσασα ἐνδόξως τὸ στάδιόν της ἐν Ἑλλάδι καὶ σβεσθεῖσα, εἴτα μετὰ 15 ἑκατονταετηρίδας, καθ' ἃς τὸ ὄνομα αὐτῆς μικροῦ δεῖν εἶχεν ἀπολέσει τὴν προτέραν καὶ ὑψηλὴν αὐτοῦ σημασίαν, περιπεσὼν εἰς τὸ τῆς ῥωπογραφίας, ἡ δὲ τέχνη αὐτῇ, λαβοῦσα τὴν Βυζαντινὴν χροιάν εἶχε λάβει καὶ μερικώτερον χαρακτῆρα, χρησιμεύουσα μόνον πρὸς ἐκκλησιαστικὸν κόσμον καὶ γιγνομένη θῦμα τῶν ἀδελφῶν καὶ ἀδελφῶν χειρῶν καλογῆρων τινῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους, μετὰ τὸ μακρὸν λέγω τοῦτο διάστημα ἐπ' ἀνέλαμψε λαμπρότερα καὶ ἀπείρως τῆς πρώτης τελειότερα, οὐχὶ ὅμως εἰς τὴν αὐτὴν χώραν τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' εἰς ἄλλην οὐχ' ἦττον ἐκείνης κλασικὴν, εἰς τὴν χώραν τοῦ Βιργιλίου καὶ Ὀβιδίου, τοῦ Δάντου καὶ

Πετράρχου, εἰς τὴν Ἰταλίαν. Κατὰ φυσικὸν δὲ λόγον ἀναγεννηθεῖσα εἰς ἐποχὴν ὅλως νέαν, εἰς ἐποχὴν νέων ιδεῶν, καὶ κατὰ πολὺ τῆς πρώτης ἀφισταμένην, δὲν ὤφειλε νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν κόσμον μὲ τὸ αὐτὸ ἐκείνο ἔνδυμα ὅπερ ἐτεχνούργησε μὲν δι' αὐτὴν ὁ Ζεῦξις καὶ ὁ Παρράσιος, ἐκόσμησε δὲ καὶ ἐποίκιλεν [ὁ Ἀπελλῆς, ὡφείλεν ἐπομένως νὰ συμβιβασθῇ μὲ τὰς νέας ιδέας, νὰ περιβληθῇ ἄλλοιον τύπον, καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τελειότερον σύστημα. Ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ὑπάρξωσι καὶ ἄνδρες ἱκανοὶ νὰ πράξωσι τοῦτο· καὶ εὐτυχῶς δὲν ἔλειψαν.

Πρῶτος ὁ Σιμαβύης, ὅστις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ δημιουργὸς τῆς νεωτέρας γραφικῆς, ἀριστοτέχνης μὲν σχετικῶς πρὸς τὴν ἐποχὴν του (1), ἐκ τῶν μετρίων δὲ καλλιτεχνῶν παραβαλλόμενος πρὸς τοὺς μεταγενεστερούς, ἐπέφερε μεταρρύθμισιν τινὰ εἰς τὸ σύστημα τοῦ διαγράμματος, ἔδωκε πλείονα ζωηρότητα εἰς τὸν χρωματισμὸν καὶ ῥυθμὸν, εἰς τὴν σύνθεσιν. Ὁ Γιώττης (2) ἀνέδραμεν ὀλίγον εἰς τὸ εἶδος ἐκείνο τοῦ καλοῦ τὸ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ἀναπτυχθέν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὸν ἐμπόδιζε νὰ ἐμβλέπῃ καὶ εἰς τὰ πρόσω, διὸ ἐπέφερε καὶ νεωτερισμὸν τινὰ, τὴν ἀνύψωσιν δηλονότι τῆς ὁμοιογραφίας. Ὁ Μασσάκιος, ὅστις εἶναι ὁ κριτικὸς ὁ συνδέων τὸ παρελθὸν μὲ τὸ μέλλον τῆς τέχνης, τὴν ἀναγέννησιν καὶ διαρρύθμισιν αὐτῆς μὲ τὴν πρόοδον καὶ ἀκμὴν της, ὅστις εἶναι ὁ ὀρεγτὸς διὰ τοῦ ὁποῖου διήλθον καὶ ἐσυστηματοποιήθησαν αἱ νέαι ιδέαι καὶ ἀρχαὶ τῆς τέχνης, χρησιμεύσασαι βραδύτερον ὡς πρότυπα ἀληθοῦς καλλιτεχνίας, μεταβαλὼν τὸν τρόπον τοῦ ἱματισμοῦ καὶ τὴν διάθεσιν τῶν προσώπων προήγαγε τὴν ζωγραφικὴν εἰς τι σημεῖον τελειότητος· δὲν ὤφειλεν ὅμως νὰ προχωρήσῃ καὶ περαιτέρω, μολονότι ἡ μεγαλοφυΐα του ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ ὅ,τι μετὰ ἓνα περίπου αἰῶνα κατορθώθη· διότι εἰς ἄλλους ἐπεφυλάττετο ἡ δόξα νὰ φέρωσι τὴν τέχνην εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς τελειότητος αὐτῆς. Ἀπέθανε μόλις εἰκοσιεξαετῆς ἀφήσας ὀπισθέν του τὸ παρεκκλήσιον

(1) Ἐξῆς περὶ τὰ μέσα τῆς 13ης ἑκατονταετηρίδος.

(2) Ἠκμαζε κατὰ τὴν 14ην ἑκατονταετηρίδα.

τοῦ Καρμίνου πρὸς σπουδὴν τῶν ἐπερχομένων ὁματέχων του καὶ ἀνοικτὴν τὴν θύραν τῆς δόξης τὴν ὁποῖαν μετὰ ἓνα αἰῶνα διήλθον δαφνοστεφεῖς ὁ Μιχαήλ-Ἀγγελος καὶ ὁ Ῥαφαήλ, οἱ δύο οὗτοι θεοὶ τῆς τέχνης. Ἀξίον δὲ σημειώσεως εἶναι ὅτι ἅπαντες οἱ καλλιτέχναι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν κατεγίνοντο ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ζωγραφικὴν. Ἡ δραστηριότης καὶ ἡ εὐρύτης τοῦ νοῦς αὐτῶν δὲν τοῖς ἐπέτρεπε νὰ περιορίζωνται εἰς ἓνα μόνον τῆς καλλιτεχνίας κλάδον, ἦσαν καλοὶ γεωμέτραι, ἄριστοι γλύπται, περίφημοι ἀρχιτέκτονες· ἐν γένει ὅλων τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν τῶν μετὰ τῆς γραφικῆς σχετιζομένων εἰδήμονες καὶ οὐχὶ σπανίως ποιηταί. Φαίνεται ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα δὲν ἐπιδέχεται εἰδικότητος, ἀλλὰ τῶν πάντων μετέχει ὡς ἐκ τοῦ πατρὸς ἀπορρέουσα.

Μολοντί πρὸ 200 καὶ πλέον ἐτῶν εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἀνάπλασις τῆς τέχνης καὶ μετὰ τὸν Μασσάκιον ἐξηκολούθει ἔτι ὑπὸ διαφόρων, ὅμως ἦτο πολὺ μακρὰν ἀκόμη τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο εἰς ὃ ἀργότερον ἔφθασε, καὶ ἐπὶ πολὺν ἔτι καιρὸν οὕτω βραδέως θὰ ἔβαινε πρὸς τὴν πρόοδον, ἐὰν δὲν ἀνεφαίνετο γίγας τις, ὅστις ἐξακολουθήσας τὸ ἔργον τῶν προκατόχων του, ἐτέλεσεν εἰς διάστημα ὀλίγων ἐτῶν ὅ,τι οἱ πρὸ αὐτοῦ πρὸ αἰώνων προσεπαθούν νὰ πράξωσιν· ὁ γίγας οὗτος ἦτον ὁ Μιχαήλ-Ἀγγελος.

Μιχαήλ-Ἀγγελος! ὑπάρχει εἰς τὸ ὄνομα τοῦτο προφερόμενον ἀγνοῶ ὁποῖα τις γοητεία καὶ γλυκύτης· αὐτὸ τοῦτο σοὶ ἐμπνέει τὸ σέβας καὶ τὸν θαυμασμόν· ὑπάρχει ἀγνοῶ ὁποῖα τις μυστηριώδης συνάφεια μετὰ τοῦ ὀνόματος τούτου καὶ τοῦ Θεοῦ· ἴσως διότι καὶ ὁ μὲν ἔκαμε Δημιουργίαν καὶ ὁ δέ. Ἐν ὀλίγαις λέξεσι δυνάμεθα νὰ περιγράψωμεν ὁλόκληρον τὸν ἀνθρώπινον τοῦτον κολοσσὸν ὑπὸ καλλιτεχνικὴν ἔποψιν, λέγοντες μόνον ὅτι ὑπῆρξε Ζωγράφος τῆς Δημιουργίας καὶ τῆς Δευτέρας παρουσίας, τῆς ἀρχῆς δηλ. καὶ τοῦ τέλους τοῦ κόσμου, γλύπτης τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Μωϋσέως καὶ ἀρχιτέκτων καὶ ποιητῆς τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Πέτρου, τῆς ἐνσαρκωμένης αὐτῆς μεγαλοφυΐας του. Ὡς πρὸς τὴν τέχνην ὁ Μιχαήλ-Ἀγγελος ἐτελειοποίησεν ἢ μᾶλλον ἀνεκαίνισεν τὴν ἐπιστήμην τοῦ διαγράμματος,

συνισταμένην τὸ πρὶν εἰς ἀπλοῦν τι τῶν χαρακτῆρων τῆς κεφαλῆς σχεδιογράφημα, ἀρδην ἀνέτρεψε τὸν μέχρι τοῦδε ρυθμόν, εἰσαγαγὼν ὅλως νέον σύστημα, σύστημα ζωῆς, χάριτος καὶ ἀφελείας ἐν τῇ συνθέσει· οἱ μέχρι τοῦδε ζωγράφοι περιορίζοντο εἰς τὴν ὅπως δῆποτε δυνατὴν τῆς κεφαλῆς φυσικὴν ἔκφρασιν, σαδανούντες οὕτως εἰπεῖν τὸ λοιπὸν σῶμα ἐντὸς ἐφεστρίδος· διότι δὲν εἶχον τὴν ἀπαιτούμενην ἱκανότητα εἴτε ἐξ ἀμαθείας, εἴτε ἐνεκα τοῦ ἐν χρήσει ἱματισμοῦ, νὰ παραστήσωσι σῶμα γυμνὸν καὶ μέλη κινούμενα. Πρῶτος ὁ Μιχαήλ-Ἀγγελος ἐτόλμησεν ἐν τινι συνθέσει του, ἥς ἡ ὑπόθεσις ἐλήφθη ἐκ τινος μεταξὺ τῆς Πίσσης καὶ Φλωρεντίας πολέμου, ἐτόλμησε νὰ ῥίψῃ ἐπὶ τοῦ ὑφάσματος ἑκατὸν καὶ πλείονα πρόσωπα, οὐχὶ πλέον νεκρά, ἀλλ' ἅπαντα ζῶντα, κινούμενα, πάσχοντα· οὕτω λοιπὸν ἡ ζωγραφικὴ εἰσῆλθεν εἰς νέον στάδιον ὅπερ ἐχάραξε μὲν αὐτῇ ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Μιχαήλ-Ἀγγέλου, ἀλλ' εἰς ὃ ἔδωκε πλείονα εὐρύτητα καὶ τελειότητα (ἐὰν εἰσεχώρῃ ἔτι τοιαύτη) ἑτέρα σύγχρονος ταύτης μεγαλοφυΐα, ἡ τοῦ Ῥαφαήλ Σανκτίου, τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ ὁποίου μέλλομεν νὰ ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα.

Ὁ μέγας οὗτος καλλιτέχνης ἐγεννήθη εἰς Οὐρβίνον μικρὰν τῆς Ἰταλίας πόλιν τῷ 1473. Παράδοξος εἶναι ἡ σύμπτωσις ἣν περὶ τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἀναφέρουσι· γεννηθεὶς δηλονότι κατὰ τὴν τρίτην ὥραν τῆς μεγάλης Παρασκευῆς, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν ἀπέθανε. Πολλοὶ ἀμφιβάλλουσι περὶ τῆς ἀληθείας τούτου, ἡμεῖς ὅμως πασῶς δὲν διστάζομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὡς ἀληθῆ τὴν περίεργον ταύτην σύμπτωσιν καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον καθόσον νομίζομεν ὅτι εἰς τοιαύτας φύσεις, οἷα ἡ τοῦ Ῥαφαήλ, καὶ ἡ γέννησις καὶ ὁ θάνατος, καθὼς ὅλος ὁ βίος αὐτῶν, πρέπει νὰ μετέχωσιν ἐξαιρετικότητος. Ἡ παιδικὴ τοῦ Ῥαφαήλ ἡλικία ὑπῆρξε πλήρης περιπαιχσέων καὶ θωπειῶν καὶ φαίνεται ὅτι ἡ εὐτυχία τῶν πρώτων αὐτοῦ ἐτῶν ἐξήσκησε σπουδαίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πνεύματός του. Πρῶτος διδάσκαλος αὐτοῦ ὑπῆρξεν αὐτὸς ὁ γεννήτωρ του Ἰωάννης Δεσάνκτιος, ζωγράφος ἐκ τῶν μετρίων μὲν ἀλλ'

πεπροικισμένος διὰ σπανίας καλαισθησίας. Οὗτος λίαν ἐνωρίς ἀναγνώρισας ἐν τῷ υἱῷ του τὰς μᾶλλον εὐτυχεῖς διαθέσεις, ἔσπευδεν ὅπως καλλιεργήσῃ ταύτας δι' ἐνδελεχῶν φροντίδων. Καὶ ὥς ἐάν προησθάνθῃ τὴν ἐνδοξον τοῦ υἱοῦ του τύχην ἣτις ἐμελλε νὰ ἀποθανατίσῃ τὸ ὄνομα του δὲν ἠθέλησε κατ' οὐδὲν νὰ στενοχωρήσῃ ἢ νὰ κωλύσῃ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ δυνάμεων καὶ τῶν πρὸς τὴν καλλιτεχνίαν τάσεων. Μεθ' ὑπερηφάνου δὲ χαρᾶς παρτήρει καὶ τὰ ἐλάχιστα ἰχνογραφήματα, ἅτινα ἡ ἀπειρος ἐτι χεὶρ τοῦ 'Ραφαήλ ἐσχεδίαζεν, εἰς τὰ ὅποια ὁμῶς ἐγνώριζεν ἡ χεὶρ αὕτη νὰ δίδῃ ἰδιάζουσάν τινα χάριν. Ἡ μήτηρ τοῦ 'Ραφαήλ μὴ θελήσασα νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς οὐδένα ἄλλον τὴν φροντίδα τῆς ἀνατροφῆς του, τὸν ἀνέθρεψε διὰ τοῦ γάλακτός της καὶ φοβουμένη μήπως μετ' ἄλλων παίδων ἀναστρεφόμενος προσλάβῃ τὰς χυδαίας αὐτῶν ἑξεις, οὐδέποτε συγκατετέθη νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτὸν τῆς πατρικῆς στέγης ὑπὸ τὴν ὅποιαν, παῖς ἐτι ὢν, διήγαγε πάντοτε ὁ 'Ραφαήλ ἀπολαύων τῶν τρυφερωτέρων παρὰ τῆς μητρὸς του περιποιήσεων καὶ διδασκόμενος ὑπὸ τοῦ πατρὸς του τὰ τῆς τέχνης.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν θωπειῶν τῆς μητρὸς του καὶ τῶν μαθημάτων τοῦ πατρὸς του ὁ 'Ραφαήλ ἠύξησε καὶ ἠκολούθησε τὴν ὁθησιν τῆς διανοίας του. Εὐθὺς ἅμα ἐγνώρισε τὴν χρῆσιν τοῦ χρωστικῆρος, συναισθανόμενος ὅλην τὴν σπουδαιότητα τῆς εὐπειθείας, ἢ μᾶλλον μαντεύων ὅ,τι δὲν ἠδύνατο εἰσέτι νῆ ἐννοήσῃ ἀφοῦ παιδιᾶς χάριν ἔρριπτεν ἐπὶ τοῦ χάρτου τὰς ἰδιοτροπίας τῆς νεαρᾶς φαντασίας του, ἀφιέρου μακρὰς ὥρας βοηθῶν τὸν πατέρα του εἰς τὰς ἐργασίας του καὶ ὥς πιστὸς ἐργάτης ἐπιτυχῶς ἐξετέλει τὰ ἀνατιθέμενα αὐτῷ ἔργα. Ἡ κοπιώδης καὶ ἀφραγῆς αὕτη ζωὴ θὰ διήρκει πολὺν ἔτι καιρὸν, ἐάν ὁ 'Ιωάννης Σάνκτιος, αἰσθανθεὶς τὸ ἀνεπαρκές τῆς διδαχῆς του, δὲν παρετήρει ὅτι ὁ μαθητὴς του ἐγνώριζεν ἤδη ὅσα καὶ οὗτος, καὶ ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ διδάξῃ αὐτόν τι ἄνευ τῆς βοηθείας σοφωτέρου τινος διδασκάλου. Ἐάν ὁ πατὴρ τοῦ 'Ραφαήλ ἦτο φιλάργυρος, ἤθελε μεταχειρισθῇ τὴν ἱκανότητα τοῦ υἱοῦ του, καὶ θυσιάζων τὸ μέλλον

τοῦ ἤθελε φυλαχθῇ πολὺ τοῦ νὰ ἐμπιστευθῇ αὐτόν εἰς χεῖρας ἀξιοτέρας. Εὐτυχῶς ὁμῶς ὁ 'Ιωάννης Σάνκτιος, ἐννοῶν ὅλην τὴν σπουδαιότητα καὶ ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν πατρικῶν καθηκόντων του, ἐθεώρει ὡς ἀσύγνωστον σφάλμα νὰ δεσμεύσῃ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἅς μετὰ δαφιλείας ἀπένειμεν εἰς τὸν υἱόν του ὁ οὐρανὸς καὶ νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ὁρμὴν τῆς ἐνεργητικῆς ταύτης ψυχῆς διὰ νὰ συσσωρεύσῃ εἰς τὸ ταμεῖόν του σάκκους τινὰς σκούδων. Προαισθανόμενος ἄλλως τὸ περιφανές τοῦ υἱοῦ του μέλλον καὶ μαντεύων τὴν δόξαν ἣτις ἐμελλε νὰ στέψῃ τὸ νεαρὸν ἐκείνο μέτωπον, ἠσθάνετο ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κρατῇ ἐπὶ πλέον τὸν υἱόν του χωρὶς νὰ παρὰκούσῃ τὴν θεῖαν θέλησιν.

Ὁ Πέτρος Βανούκιος γνωστὸς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς καλλιτεχνίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Περουζίνος ἔχαιρε κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν λαμπρὰν φήμην. Εἰς τοῦτον ἀπεφάσισεν ὁ 'Ιωάννης Σάνκτιος νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ υἱοῦ του. Μετέβη ὁθεν εἰς τὴν Περουσίαν, ἐνθα διέμενεν ὁ μέλλων τοῦ 'Ραφαήλ διδασκάλος ἵνα μετ' αὐτοῦ συμφωνήσῃ τὰς ὥρας τῆς ἐκπαιδεύσεως· διότι κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα δὲν ἠδύνατό τις νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν σπουδὴν τῆς ζωγραφικῆς, χωρὶς νὰ κάμῃ μετὰ τοῦ διδασκάλου ὃν ἐξέλεξεν ἀληθὲς συμβόλαιον μαθητείας, καὶ περὶ τούτου οὐδεμίαν ἀμφισβολίαν ἀφίνουσιν αἱ βιογραφίαι τῶν διασημοτέρων καλλιτεχνῶν. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ὁ πατὴρ τοῦ 'Ραφαήλ ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν Περουζίνον τὸν σκοπὸν του, ἀπεφάσισε νὰ κερδίσῃ τὴν φιλίαν του. Ἀπαξ δ' ἐπιτυχῶν τούτου καὶ συνδέσας στενὰς μετ' αὐτοῦ σχέσεις, τῷ ὠμίλησε μετ' ἐνθουσιασμοῦ περὶ τοῦ υἱοῦ του καὶ περὶ τῶν ἐλπίδων τὰς ὅποιας εἶχε συλλάβει περὶ αὐτοῦ. Ὁ Περουζίνος, ἂν καὶ μετ' εὐμενοῦς μειδιάματος ἠκροάσθῃ τὴν ἐκμυστήρευσιν ταύτην, δὲν ἠδύνατο ὁμῶς οὐδὲν νὰ ἀποφασίσῃ, οὐδὲν νὰ προείπῃ, οὐδὲν νὰ ὑποσχεθῇ, πρὶν ἢ ἴδῃ τὰ σχεδιάσματα τοῦ παιδὸς τούτου, τὸν ὁποῖον ὁ πατὴρ του μετὰ τοσαύτης πεποιθήσεως καὶ ὑπερηφανείας ἐνεκωμίασεν. Ὁ 'Ιωάννης ἐπέστρεψεν εἰς Οὐρβίνον μὲ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ παρὰλάβῃ τὸν υἱόν του καὶ ἐμπιστευθῇ αὐτόν

εἰς τὸν Περουζίνον. Ἡ μήτηρ τοῦ Ῥαφαήλ ὠχρίωσα ἤκουσεν τὸν σκοπὸν τοῦ συζύγου της, ποσῶς ὁμῶς δὲν ἀντέτεινε· διότι ἤννοει καὶ αὕτη ὅτι τὸ αἶσθημα τῆς στοργῆς ὥφειλε νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ τέκνου της. Ἐθρήνησεν ὁμῶς βλέπουσα ἀναχωροῦν τὸ τέκνον της, ὅπερ οὐδέποτε μέχρι τοῦδε τὴν ἐγκατέλειψε καὶ κατεκάλυψε διὰ τρυφερῶν ἀσπασμῶν τοὺς ζανθοὺς ἐκείνους βροστρύχους, ἐφ' ὧν τοσάκις εἶχε περιφέρει τὸ φιλόστοργον βλέμμα της. Ἐντούτοις ἡ ἐλπίς προσεχοῦς συνενώσεως ἐμετρίασε τὴν πικρίαν τῶν ἀποχαιρετισμῶν καὶ ὁ Ῥαφαήλ ἠκολούθησε τὸν πατέρα του εἰς τὴν Περουσίαν. Ἦτο δὲ τότε μόλις δεκατετραετής.

Ὁ Περουζίνος περιεργαζόμενος τὰ σχέδιασματά τοῦ νεήλυδος μαθητοῦ του δὲν ἠδυνήθη νὰ κρύψῃ κίνημα ἐκπλήξεως καὶ θαυμασμοῦ, καὶ ἠσθάνθη ἑαυτὸν διατεθειμένον ὅπως πληρέστατα συμμερισθῇ τὰς ὑπερηφάνους ἐλπίδας τὰς ὁποίας κατ' ἀρχὰς μειδιῶν εἶχεν ἀκούσει. Ἀνεκάλυψεν εἰς τὰ σχέδια ταῦτα παιδικῆς χειρὸς καὶ φαντασίας χάριτα ἐνταύτῳ καὶ ὕψος, ὧν οὗτος οὐδέποτε ἐγνώρισε τὸ μυστήριον, καὶ τὰ ὁποῖα ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴ τὸν ἐκπλήξωσιν. ἠσθάνθη πάραυτα διὰ τὸν Ῥαφαήλ στοργὴν ὅλως πατρικὴν καὶ παρηκολούθησε τὰς προόδους του μετὰ καρτερικοῦ ζήλου καὶ μετ' αὐξοντος θαυμασμοῦ. Ἐκπληχθεὶς κατ' ἀρχὰς, ἐντὸς ὀλίγου ἐκολακεύθη διὰ τὴν φιλοπονίαν καὶ εὐφυίαν τοῦ μαθητοῦ του, ὅστις γιγαντιαίοις βήμασιν ἔβαινε πρὸς τὴν πρόοδον, πάντων τῶν λοιπῶν συμμαθητῶν του, ὑπέρτερος ἀναδεικνυόμενος. Ἐκαστον μάθημα ἐπέφερεν εἰς αὐτὸν τοὺς καρπούς του διότι εὐθὺς ἅμα ὁ διδάσκαλός του ἐξήγει αὐτῷ ἀρχὴν τινὰ τῆς τέχνης, ἡ ἀγχίνοια τοῦ Ῥαφαήλ ἀπλήστως ἀντιλαμβάνομένη αὐτῆς ἐγονιμοποιεῖ εἴτα αὐτὴν διὰ τῆς μελέτης καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἡ χεὶρ του παρήγεν ἀδιστακτικῶς ἔργον διὰ τὸ ὁποῖον ὁ διδάσκαλός του δικαίως ἐξεπλήσσετο. Ἄν καὶ ὁ Περουζίνος εἶχε τὴν ὑψηλοτέραν περὶ ἑαυτοῦ ιδέαν, ἂν καὶ ἔβλεπεν εἰς τὰ ἄπειρα ἔργα του εὐλογοφανῆ καὶ ἀποχρῶσαν αἰτίαν ὑπερηφανείας, δὲν ἐβράδυνεν ὁμῶς νὰ ἐννοήσῃ ὡς καὶ ὁ Ἰωάννης Σάνκτιος ὅτι ὁ

μαθητὴς του ἐγνώριζεν ἤδη ὅσα καὶ οὗτος. Πλήρης δὲ ἐλπίδος διὰ τὴν ικανότητα ταύτην, ἥτις εἶχεν ἀναπτυχθῇ ὑπὸ τὰ βλέμματα του καὶ χαίρων ἐνδομύχως διότι ἐκ προαισθήματος ἔβλεπεν ὁ ἀγαθὸς γέρον ὅτι πλείονα δόξαν καὶ φήμην θέλει προσκτῆσαι ὡς χρηματίσας διδάσκαλος τοιοῦτου μαθητοῦ ἢ ἐκ τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ ἔργων, ἀδιστακτικῶς προσέλαβε τὸν Ῥαφαήλ συνεταῖρον εἰς τὰς ἐργασίας του. Ὁ Ῥαφαήλ ἐδικαίωσε πληρέστατα τὰς προσδοκίας καὶ τὰς ἐλπίδας τοῦ διδασκάλου του καὶ τοσοῦτον πιστῶς ἐμιμεῖτο αὐτὸν, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου ἦτο ἀδύνατον νὰ διακρίνῃ τις τὰς εἰκόνας αὐτοῦ ἐξ ἐκείνων τοῦ Περουζίνου. Ὁ νέος Σάνκτιος τοσοῦτον καλῶς κατόρθωσε νὰ συνταυτισθῇ μετὰ τοῦ διδασκάλου του, τοσοῦτον ἐντελῶς εἶχεν ἐμβαθύνει καὶ μετὰ τοσαύτης ἐπιτυχίας εἶχεν οἰκαιοποιηθῇ ὅλα τὰ μυστήρια τῆς τέχνης, ἣν βραδύτερον ἔμελλε νὰ μεγαλύνῃ καὶ μεταβάλλῃ, ὥστε δεκαπενταετῆς ὢν εἶχεν ἐξισωθῇ πρὸς τὸν Περουζίνον. Ἀλλ' ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Περουζίνου ὁ Ῥαφαήλ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ σοφὸς ὑπὸ τὴν ἀληθῆ σημασίαν τῆς λέξεως, διότι ἐν αὐτῇ ἡ τέχνη πολλὰ ὀλίγον εἶχε προσδεύσει. Καὶ ναὶ μὲν ὁ Ῥαφαήλ ἀπέκτησε ἀκρίβειαν καὶ τινὰ ταχύτητα ἐκτελέσεως, δὲν ἠδυνήθη ὁμῶς νὰ μὴ προσλάβῃ καὶ τὸ ἄχαρι καὶ ἀπότομον τῆς συνθέσεως, τὸ ὁποῖον παντὶ σθένει προσεπάθει νὰ ἀποβάλλῃ καὶ τὸ κατόρθωσεν, ὡς φαίνεται ἐν τῷ πίνακι τοῦ πρώτου αὐτοῦ τρόπου, τῷ καλουμένῳ *ὁ Γάμος τῆς Παρθένου*. Ὁ πίναξ οὗτος ὑπάρχων τὴν σήμερον ἐν μιᾷ πινακοθήκῃ τοῦ Μιλάνου, εἶναι ἔργον συγκεφαλαιοῦν ὅλας τὰς γνώσεις, ἃς ὁ καλλιτέχνης εἶχε προσκτῆσει πρὸ τῆς εἰς Φλωρεντίαν ἀφίξεώς του, καὶ μολονότι ἡ ὑπόθεσις αὐτοῦ ἐλήφθη ἐκ τινος τοῦ Περουζίνου συνθέσεως, ἐμφαίνει ὁμῶς ἀληθῆ πρωτοτυπίαν· διότι ἐάν ἡ κατάταξις τῶν προσώπων ἐν αὐτῷ ἐλέγχῃ μᾶλλον μνήμην ἢ φαντασίαν, ἐάν αἱ παραδόσεις τῆς Σχολῆς τοῦ Περουζίνου ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλήφθησαν ἐν μέρει ὑπ' ὅψιν κατὰ τὴν σύνθεσιν τῆς εἰκόνης ταύτης, ἡ ἀμίμητος ὁμῶς χάρις τῶν προσώπων καὶ ἡ ποικιλία τῶν ἱματισμῶν ἀνήκουσι βεβαίως εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Ῥαφαήλ καὶ εἶναι προϊόντα

τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ φαντασίας. Ἡ μορφή τῆς Παρθένου προσφέρει τύπον καλλονῆς πάντῃ ἀνέφικτον εἰς τὸν διδάσκαλον τοῦ Σανκτίου. Ἀρμονία γραμμῶν, γλυκύτης, γαλήνης, αἰδώς, κοτρυότης, εὐχροια, ταῦτα πάντα εὐρίσκονται συνηνωμένα ἐν τῇ Παρθένῳ. Τέσσαρες σχεδὸν αἰῶνες παρῆλθον ἀφ' οὗ ἡ εἰκὼν αὕτη ἐξῆλθε τῶν χειρῶν τοῦ 'Ραφαήλ καὶ φαίνεται, κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν ἰδόντων αὐτήν, ὡς εἴαν χθὲς ἔτι ἐπεραιώθη. Τὰ χρώματα τοσοῦτον ἐπιδεξίως εἰσὶν ἐκλελεγμένα, καὶ μετὰ τοσαύτης τέχνης καὶ ἐπιτυχίας συνεδυάσθησαν, ὥστε ἡ ζωγραφία μηδαμῶς ὑπὸ τοῦ χρόνου παραφθαρεῖσα, τηρεῖ ἀθάνατον νεότητά. Δὲν στερεῖται ὁμῶς καὶ ἐλαττωμάτων ἢ εἰκὼν αὕτη, προῖον ἄλλως δεκαπενταετοῦς ἡλικίας καὶ εὐκόλως ἐπομένως ὑποπιπτούσης εἰς σφάλματα. Οἱ δάκτυλοι δὲν ἔχουσι τὸν φυσικὸν τύπον, μολονότι εἶναι σπανίας κανονικότητος· τὸ στόμα τῆς Παρθένου μειδιᾷ μετὰ θαυμασίας γλυκύτητος, ἀλλ' ὁ τύπος τῶν χειλέων δὲν εἶναι ἀκριβῶς ὁποῖος ἔπρεπε νὰ ᾖ· τὰ λεπτά καὶ δροσώδη ταῦτα χεῖλη φαίνονται ὥσει καταδικασμένα εἰς τὴν ἀκίνησίαν. Ἐν τούτοις μὲ ὅλα τὰ ἐλαττώματα ταῦτα, ἅτινα κατὰ μέγα μέρος ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐπήρειαν τῶν ἔτι προσφάτων τῆς σχολῆς τοῦ Περουζίνου παραδόσεων, ὁ Γάμος τῆς Παρθένου περιέχει ἰδιάζον τι θέλημα. Εἶναι ἀδύνατον νὰ παρατηρήσῃ τις τὸν πίνακα τοῦτον ἄνευ συγκινήσεως. Ὁ ὁμιλος τῶν νεανίδων τῶν ἀποτελουσῶν τὴν ἀκολουθίαν τῆς Παρθένου εἶναι τόσον χαρίεις, κομψοὶ καὶ ἀκριβεῖς, ὥστε τὸ βλέμμα τοῦ παρατηρητοῦ ἀδυνατεῖ νὰ ἀποσπασθῇ ἀπ' αὐτοῦ. Ὁ Ἰωσήφ καὶ οἱ περιστοιχιζόντες αὐτὸν νεανῖαι δὲν μετέχουσιν ὀλιγωτέρας ἐπιτυχίας καὶ χάριτος· τοιαύτη εἶναι ἐν συνόλῳ ἡ περίφημος αὕτη τοῦ 'Ραφαήλ εἰκὼν, ἥτις εἶναι τὸ πρῶτον τέλειον τῆς χειρὸς τοῦ ἔργου, εἰς ὃ ὁ Περουζίνος ἀνεῦρε τὴν πρῶτον ἐκπλήρωσιν τῆς προφητείας του, ἣν εἶχε κάμει ὅτε ἰδὼν τὰ πρῶτα τοῦ 'Ραφαήλ δοκίμια, ἀνέκραξε πλήρης ἐνθουσιασμοῦ ὁ νῦν μαθητῆς μου ἐντὸς ὀλίγου θὰ γίνῃ διδάσκαλός μου. Πρὸς ἀγοράν τῆς εἰκόνος ταύτης προσεφέρθησαν ὑπὸ Ἀγγλοῦ τινος 100 χιλ. φράγκων. Ἀλλ' οἱ Μεδιο-

λανῖται καλῶς ποιῶντες δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐκπατρίσωσι τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τῆς νεαρᾶς τοῦ 'Ραφαήλ φαντασίας.

Ἐν τούτοις παρὰ τὸν πρὸς τὰ παραγγέλματα τοῦ διδασκάλου τοῦ σεβασμῶν, ὁ νέος Σάνκτιος ἔδιδε πλείονα εὐρύτητα καὶ ὕψος εἰς τὸ σχεδιάσμα, συμβουλευόμενος τὴν φύσιν τὴν ὁποίαν ὁ διδάσκαλός του Περουζίνος οὐδέποτε ἐπισταμένως ἐσπούδασεν. Ἐπεχείρησε τότε νὰ εἰκονίσῃ εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν τῆς Σιένης τὰ κυριώτερα συμβάντα τῆς ζωῆς Πίου τοῦ Β'. μεθ' ἑνὸς τῶν συμμαθητῶν του τοῦ Πεντουριχίου, ὅστις ἐπιφορτισθεὶς τὸ ἔργον τοῦτο καὶ δυσπιστῶν δικαίως περὶ τῶν ἐφευρετικῶν αὐτοῦ δυνάμεων ἔρριψε τὰ βλέμματά του ἐπὶ τοῦ 'Ραφαήλ καὶ τῷ ἐπρότεινε νὰ συναιτερισθῇ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην. Οὕτω δὲ ὁ 'Ραφαήλ ἐσχέδιασε καὶ ἐπεράτωσε σχεδὸν μόνος πάσας τὰς τοιχογραφίας τῆς Σιένης.

Μέχρι τοῦδε ὁ βίος τοῦ 'Ραφαήλ ὑπῆρξεν ἀφανής, ἢ μᾶλλον τὸ ὄνομα αὐτοῦ περιριζόμενον ἐντὸς τῆς πόλεως ἐν ἣ ἔζη, ἐκεῖ μόνον θαυμαζόμενον καὶ ἀπολαῦον τῶν διακαίων πρὸς τὴν μεγαλοφυΐαν του ἐπαίνων, ἦτο σχεδὸν ἄγνωστον εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Ἰταλίας πόλεις καὶ πανταχοῦ ἐνθα ἡ τέχνη τῆς ζωγραφικῆς ἐκαλλιστοῦτο. Ἐπῆλθεν ὁμῶς ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀφάνειαν ταύτην, νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὴν κοινωνίαν μέγας, ὁποῖος ἦτο, καὶ ἀπολακτιζὼν τὰ διδάγματα τῆς ἀτελοῦς τοῦ Περουζίνου σχολῆς νὰ ἐγκολπωθῇ νέον τρόπον τὸν ὁποῖον ἠρύσθη ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως καὶ ἐκ τῆς σπουδῆς τῶν προγενεστέρων καὶ συγχρόνων αὐτῷ καλλιτεχνῶν. Καθ' ὅλην τὴν Ἰταλίαν ἐγένετο τότε λόγος περὶ δύο τοῦ Μιχαήλ Ἀγγέλου καὶ Λεονάρδου Βινγκίου πινάκων, τοὺς ὁποῖους οὗτοι οἱ δύο μεγάλοι καλλιτέχναι ἀμιλλώμενοι πρὸς ἀλλήλους συνέθεσαν. Ἡ φήμη δὲ τούτων ἐλθούσα, ὡς εἰκός, καὶ εἰς τὰς ἀκὰς τοῦ 'Ραφαήλ, ἐξήγειρεν ἐν αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Φλωρεντίαν ἐνθα διέμενον οἱ ἄνω ρηθέντες ὡς καὶ ἄλλοι πολλοὶ διάσημοι καλλιτέχναι. Ἀπαξ καταληφθεὶς ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ταύτης, ἥτις δὲν ἦτο δι' αὐτὸν ἀπλῆ πρὸς τέρψιν περιέργεια, ἀλλὰ τὰ-

σις τῆς ψυχῆς του πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς προ-
 ὁδου καὶ τῆς δόξης, καὶ ὥσει μαντεύσας
 ὅτι δὲν ὤφειλεν ἡ μὲν τέχνη του νὰ περιο-
 ρισθῇ ἐντὸς τοῦ στενοῦ κύκλου τῆς Περου-
 ζινείου σχολῆς, τὸ δὲ ὄνομά του νὰ ταφῇ
 ἄδοξον καὶ ἄσημον ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς
 Περουσίας, ἡσθάνθη τὸ ἀδύνατον τῆς ἐπι-
 πλέον διαμονῆς του ἐν αὐτῇ. Καὶ οὐδὲ τὰ
 θέλγητρα τὰ ὅποια παρείχον εἰς αὐτὸν αἱ
 ἐργασίαι ἐν τῇ Περουσίᾳ, συνδεόμεναι καὶ με-
 τὰς πρώτας αὐτοῦ νεανικὰς ἀναμνήσεις, οὐδὲ
 τὸ πλῆθος καὶ ἡ ποικιλία τῶν ἀντικειμένων
 ἄτινα διήγειρον τὴν γόνιμον καὶ νεαρὰν
 φαντασίαν του, ἡδυνήθησαν νὰ καταπνίξωσι
 τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην ἐξ ἧς ἤδη ἐφλέγετο.
 Ἀνεχώρησεν ὅθεν ὁ νέος Σάνκτιος διὰ τὴν
 Φλωρεντίαν περὶ τὰ τέλη τοῦ 1504 ἔτους,
 ἀφήσας πολλὰ ἔργα ἡμιτελῆ καὶ φέρων μεθ'
 ἑαυτοῦ ὡς ἐφόδια διὰ τὸ μέλλον εἰκοσαετῇ
 ἡλικίαν, εὐφυῖαν οὐχὶ τυχοῦσαν, χεῖρας ἀρ-
 κετὰ ἤδη ἐξησκημένας εἰς τὸν χρωστῆρα,
 εὐρείαν καὶ δημιουργικὴν φαντασίαν, καὶ
 μίαν συστατικὴν τῆς Δουκίσης τοῦ Οὐρβί-
 νου ἐπιστολὴν πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς Φλω-
 ρεντίας Σωδερίνην. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἀκρι-
 βῶς ἐποχὴν τῆς μεταβάσεως τοῦ 'Ραφαήλ
 εἰς τὴν Φλωρεντίαν συνέβη εἰς τὴν ζωγρα-
 φικὴν ἡ ἄνω ῥηθεῖσα μεταρρυθμίσις ὑπὸ τοῦ
 μεγαλουργοῦ Μιχαήλ 'Αγγέλου, διὰ τῆς
 ὁποίας ἡ τέχνη λαβοῦσα ἀνδρικώτερον χα-
 ρακτῆρα εἰσῆλθεν εἰς τὸ νέον αὐτῆς στάδιον
 ὥστε ὁ 'Ραφαήλ ὅτε ἦλθεν εἰς Φλωρεντίαν
 εὗρε τὰς περιστάσεις λίαν εὐνοϊκὰς καὶ κα-
 ταλλήλους, ἀλλὰ ἐπίσης ἀληθὲς εἶναι ὅτι
 καὶ αἱ περιστάσεις εὗρον αὐτὸν ἐντελῶς κα-
 τηρτισμένον ὡς ἂν τὰς ἀνέμενε.

Μόλις φθάσας εἰς Φλωρεντίαν τὴν ἐστίν
 τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἠννόησε πάραυτα
 πόσον ἦτο μακρὰν τῆς ἀληθείας, μακρὰν
 τοῦ καλοῦ τὰ ἔργα τοῦ Μιχαήλ 'Αγγέλου,
 τοῦ Βιγκίου καὶ τοῦ Μασσακίου τὸν ἐξήγα-
 γον ἐκ τῆς ἀπάτης, ἔδειξαν εἰς αὐτὸν τὴν
 ἀνάγκην μεταρρυθμίσεως τινος, καὶ δὲν τῷ
 ἐπέτρεπον νὰ ἀμφιβάλλῃ. Καὶ βεβαίως τὸ
 ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τὸ ὅποιον ἀνεύρισκεν
 εἰς τὰ ἔργα τῶν ἄλλων καλλιτεχνῶν τῷ
 ἥνοιζαν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶδεν αὐτὸς μὲν
 πόσον χαμηλὰ ἦτο, τὴν δὲ ἀληθῆ τέχνην
 ὑψῇ ἱσταμένην με στέφανον ἀνὰ χεῖρας καὶ

προσμειδιῶσαν αὐτῷ, τὸν δὲ Μιχαήλ 'Αγ-
 γελον παρ' αὐτῇ ἤδη ὄντα. Ταῦτα ἦτο ἀδύ-
 νατον νὰ μὴ ἐμπνεύσωσιν εἰς τὸν 'Ραφαήλ
 τὴν ἀνάγκην μιᾶς πνευματικῆς οὕτως εἰπεῖν
 ἐγγχειρίσεως, ὅπως ἀφαιρεθῶσι σαθρὰ τινὰ
 μέρη. Ἄλλως τε δὲν ἠγνόει ὅτι ἀποκλει-
 στικὸς περιορισμὸς εἰς τὰς παραδόσεις scho-
 λῆς, ἧς τινος ἐγνώριζεν ἤδη ὅλας τὰς ἐλλεί-
 φεις, οὐδὲν ἄλλο ἦτο δι' αὐτὸν εἰμὴ ἀλη-
 θῆς ἀπάρνησις τῆς δόξης καὶ καταδίκη
 ἑαυτοῦ εἰς ἔργα μικρογράφων καλλιτεχνῶν.
 Ἄλλ' ὁ 'Ραφαήλ ὅστις ἤσθάνετο ἑαυτὸν
 γεννηθέντα διὰ μεγάλα ἔργα, μετὰ θάρρους
 ἐπεδόθη εἰς τὸ ἔργον του. Ἀπεφάσισε λοι-
 πὸν ἀδιστακτικῶς νὰ ἀπαλλαχθῇ, ὡς ἀπὸ
 ἀνωφελοῦς βάρους, παντὸς ὅ,τι εἶχε μάθει
 ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Περουζίνου, νὰ ἐξαλείψῃ
 ἐκ τῆς μνήμης του ὅλους τοὺς κανόνας τοὺς
 ὁποίους εἶχεν ἀποδεχθῇ ὡς ἀληθεῖς, καὶ ἀ-
 παρεγκλήτως εἶχεν ἀκολουθήσει. Ἐπεδόθη
 ὅθεν ἐκ νέου εἰς τὴν σπουδὴν χωρὶς νὰ λάβῃ
 ὑπ' ὄψιν ὅ,τι ἔπραξε. Λίαν αὐστηρὸς πρὸς
 ἑαυτὸν δὲν ἀφέθη νὰ ἀποπλανηθῇ ἐκ τῆς
 νέας καὶ δυσβάτου ταύτης ὁδοῦ, ἣν νεωστὶ
 διεχάραξεν, ὑπὸ τῶν ἐπαίνων οἵτινες ἐδί-
 δοντο εἰς τὰ προηγούμενα ἔργα του. Αἰ-
 σθανθεὶς τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἀποβάλλῃ ἀ-
 νεπιστρεπτεὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν πρώτων
 αὐτοῦ συνθέσεων, ἐπεχείρησε τοῦτο, ἀλλ'
 ἀπρητεῖτο σπανία ἐνεργητικότης καὶ ἐγκαρ-
 τήρησις ὅπως ἡ ἐπιχείρησις αὕτη στεφθῇ
 ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας. Καὶ εὐτυχῶς ὁ 'Ραφαήλ
 οὐδετέρας ἐστρεῖτο. Ἀφόβως διαχαράξας
 τὴν καπιώδη ὁδὸν ἣν ἔμελλε νὰ διατρέξῃ,
 ἐν διαστήματι τεσσάρων ἐτῶν ἐξστέλεσεν
 ὅ,τι εἶχεν ἀποφασίσει· ἦτο εἰκοσαετῆς ὅτε
 ἀνεγνώρισε τὴν πλάνην του καὶ εἰκοσιτετρα-
 ετῆς ὅτε ἀπέβαλεν αὐτήν. Καὶ ἀληθῶς
 ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ὁ 'Ραφαήλ εἰσῆλ-
 θεν εἰς τὸν δεύτερον αὐτοῦ ρυθμὸν, ἐγκατα-
 λείψας τὸν ἄχαρι ἐκεῖνον καὶ νεαρὸν τοῦ
 Περουζίνου, διὰ νὰ τὸν ἀκολουθῶσι ζωγρά-
 φοι ἤττον αὐτοῦ μεγαλοφυεῖς.

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

Ε. Ρ. ΡΑΦΑΗΛ.